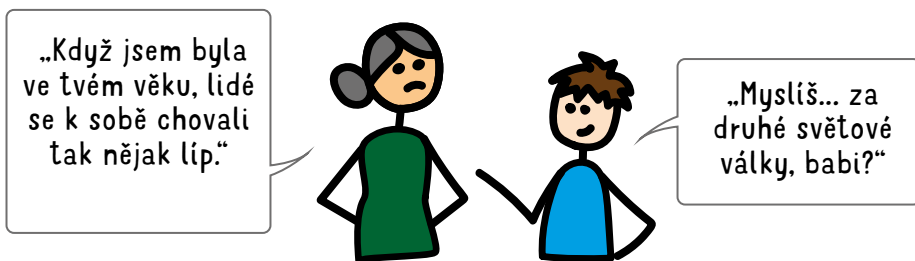


CO DNEŠNÍ DĚTI UMÍ (A STARŠÍ GENERACE ČASTO NE)



Tenhle typ argumentu vstává z hrobu pořád dokola.

„Za nás jsme měli znalosti.“

„Za nás jsme uměli psát krasopisně.“

„Dnešní děti neznají ani hlavní města.“

Paměť je ale záludná věc. Obarvuje věci dle potřeby, někdy i nálady. Něco natře narůžovo, něco načerno. Lidé si vybaví jeden dva své nejzářivější školní momenty a porovnají je s náhodným dítětem, které jde zrovna kolem – ideálně ve chvíli, kdy se mu zrovna nechce psát diktát. Na svou vzpomínku nasadí růžové brýle, na současné dítě z nějakého důvodu černé. Je to pochopitelné, málokdo chce na své úspěchy vzpomínat negativně a zároveň ho pravděpodobně dítě něčím naštvalo, takže ho nevidí zrovna v nejlepším světle. Nicméně problém je ještě jinde. Hodně lidí se zaměřuje na věci, které dnešní škola dětem nedává, ale málokdo se zaměří na to, PROČ jim je nedává a jestli to náhodou není záměr. A ještě méně lidí přemýšlí o tom, co dnešní škola dává navíc.

Proč se neučíme nazpaměť hlavní města? Proč už některé školy úplně upustily od vázaného písma? Protože se zjistilo, že modernímu člověku je to k prdu. Věřte nebo nevěřte, někde se lidé, kteří se zabývají vzděláním, staví kurikula a školy, rozhodli kriticky zhodnotit obsah učiva a dát mu facelift. A jako při každém faceliftu modelu auta i lidského obličejce to nikdy není o tom, co přidáme, ale o tom, co odstraníme. A tak se odstranily zbytečnosti a přibýly nové věci. Pojďme si vyjmenovat pár věcí, které dnešní mladí, kteří prošli alespoň trochu moderní a kvalitní školou, běžně umí a zvládají, zatímco starší generace tápe.

1. POHYB VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Ohleduplnost k osobnímu prostoru a projevu. Děti z dobrých škol, kde mají možnost se přirozeně pohybovat v různých prostředích jako třídy, pracovní nebo odpočinkové zóny, se umí krásně pohybovat také ve společném, potažmo veřejném prostoru. Netlačí se, počkají, dopřejí prostor druhému, nehádají se o místo, domluví se. Jsou zvyklé ve veřejném prostoru nekřičet a netlačit se, protože k tomu není důvod. Běžně při výuce pracují s audiem nebo mobilními telefony, mají návyk vzít si sluchátka, aby nerušily okolí hlasitým hovorem nebo hudbou, umí odložit telefon, když to situace vyžaduje.

Pohybují se v prostředí, kde je normou respektující komunikace, takže ji mají pod kůží a považují ji za normální formu komunikace.

2. TOLERANCE K JINAKOSTI

Děti z netradičních škol jsou zvyklé na opravdu pestré prostředí, protože tyto školy často agregují lidi, kteří byli jinde vyhodnoceni jako „nepřizpůsobiví“. Protože se nepřizpůsobili (nechtěli nebo nemohli) průměru, neproměnili se v nevýrazné. Takže jsou výrazní a pobyt mezi takovými každého člověka nejen

obohatí, ale zároveň jaksi „otuží“ vůči jinakosti. Modrá barva vlasů, která může být problém na tradičně vedené škole, je na alternativní škole něco, co je vyložené pod rozlišovací schopnost většiny osazenstva. Různé pracovní tempo je bráno jako norma, tudíž nikoho ani nenapadne řešit, že někdo vypočítal příklad později než jiný, a tím pádem děti ani nenapadne se za to někomu vysmívat. Děti tak umí prioritizovat. Zabývají se daleko hodnotnějšími věcmi než prostou fascinací něčí jinakosti.



Neporovnávají se s ostatními, protože nejsou s nikým porovnávány.
Normou je pro ně odlišnost, ne stejnost.

3. SCHOPNOST PREZENTOVAT A MLUVIT

Děti ze škol, které skutečně dodržují RVP, mají procvičené komunikační dovednosti, protože komunikují každou hodinu každý den se svými spolužáky, učiteli, spolužáky z jiných tříd i externími lidmi, nikoli jen když jsou tázáni nebo při řízené diskuzi na konci učitelova výkladu. Stejně tak často prezentují výsledky své práce, ukazují portfolio nebo přednáší pro spolužáky. Takové řečnické praxi se jedno strojené zkoušení za pololetí či jeden hloupý referát čtený z papíru nemůžou rovnat. Pracují na věcech, které jim dávají smysl, které si zvolili, s lidmi, kteří na nich závisí. Záleží jim na prezentaci, záleží jim na kvalitě. Učí se tím také chápat hodnotu prezentace jako neoddelitelnou součást práce.



Prezentování výsledků své práce berou jako samozřejmou součást práce, ne něco, co je neobvyklé, nepředvídatelné, stresující a potenciálně ponižující.

4. SAMOSTATNOST A PLÁNOVÁNÍ

Protože pracují projektově, učí se samostatně plánovat. Vymyslet provedení úkolu od začátku do konce. Spousta lidí starších generací má problém se sebevědomím nebo vůbec schopností naplánovat si práci, pokud dostanou jenom trochu volnosti. Neví, jak začít, tápou, bojí se zeptat, tají svou nejistotu před šéfem, před kolegy. Bojí se udělat chybu, protože to všechno jim škola nalila do hlav, že je špatně. Potomek dřívější generace často pracoval na nějakém konkrétním praktickém, reálném projektu, který měl impakt poprvé v životě až po nástupu do práce. Dítě z dobré školy má při nástupu do práce projektů za sebou desítky až stovky. V různých oborech s různými lidmi.

Absolventi dobré školy nezažívají drsný přechod z teorie do praxe, protože praxi, nebo alespoň její simulaci, dávno žijí.

5. PRÁCE S VLASTNÍ NEDOKONALOSTÍ A CHYBOU

Jak zaznělo v předchozím bodě, dobře vzdělané dítě zná důležitost schopnosti říct si o radu. Učí se nejen nemít z žádosti o pomoc mindrák, oni se dokonce učí, jakým způsobem požádat co nejefektivněji, nejkvalitněji. Nebojí se zastavit šéfa při výkladu a položit doplňující dotaz, nebojí se požádat o jiné tempo nebo způsob vysvětlení. Nejen, že se nebojí, oni to umí udělat tak, že to není agresivní nebo otravné. Umí to udělat s respektem, mile, nenásilně, umí své dotazy časovat. Protože měli praxi, protože se zeptali milionkrát. Kolikrát jste se ve škole starého typu měli možnost na něco zeptat při výkladu učitele? Možná párkrát. Kolikrát jste mohli požádat o jiné tempo výuky? Nikdy. Protože existovaly osnovy a tempo bylo dané. Jak jste mohli vůbec zjistit, jaké tempo nasávání informací vám funguje? Jak rychle se učíte? Neměli jste tu možnost. Maximálně jste do CV napsali, že se učíte rychle a rádi, protože se to tam mělo napsat. Své reálné tempo jste ale začali zjišťovat až po nástupu do zaměstnání.

Další věc je, že děti z dobrých škol chápou, že jsou jenom děti a že se teprve učí, takže když něco prezentují, jsou zvyklé, že okolí je podpoří. Neřeší objektivní nedokonalost, neřeší tlak na výkon nebo srovnání s někým někde jinde. Prostě podají takový výkon, na jaký jsou samy pyšné. Proto pak okolí odchované starými hyperkritickými učiteli má tendenci práci dětí z těchto škol kritizovat. „No to snad nemyslí vážně, takové výsledky, tolik chyb, takové nepřesnosti...“ Myslí to vážně, protože proč by nemysleli. Nečekají na vaše povolení a schválení, tvoří, žijí a prezentují se takoví, jací jsou.

Když se dítě projevuje jako nesoudné nemehlo v 15 letech, jistě mu to zvládneme odpustit. Věříme, že praxí a postupnou konstruktivní zpětnou vazbou se zlepší. Horší je, když někdo žádnou praxi raději ani nemá, aby se neztrapnil, a jako nesoudné nemehlo se projeví v padesáti.

O posedlosti správnosti

Jsem primárně angličtinářka, zároveň někdo, kdo umí anglicky v podstatě stejně jako česky, občas si anglicky i jen tak přemýšlím a bohužel až příliš často se mi děje, že myšlenku začnu v jednom jazyce a dokončím v jiném, což by nevadilo, kdybych se zrovna tu myšlenku nesnažila někomu sdělit. A nejlépe v přímém přenosu v televizi.

Čímž nechci „machrovat“. Spíš chci říct, že můj mozek přijal ne angličtinu, ale jazyk obecně jako nástroj. Neřeší, který zrovna používá, neřeší, do jaké databáze sahá, jaké má konkrétní jazyk vlastnosti, strukturu či snad kvalitu. Zkrátka ho používá jako prostředek, který vede k nějakému cíli a ten je vždy stejný – vyjádření myšlenky. Proto mě velmi dráždí, když ještě dnes ve vzdělávacím systému vidím učitele při výuce angličtiny, obzvlášť u malých dětí, uplatňovat naprosto zvrácené, sto let staré metody. Ty nejen, že nikdy nefungovaly, ale hlavně vidím, že ten, kdo je aplikuje, ani neví, že nefungují. Protože totiž anglicky neumí. Chápe angličtinu jako „předmět“ a tak se k ní chová. Neučí její účelné používání, učí jakousi osekanou

parodii na ni, která je uzpůsobena tomu, aby šla hlavně dobře zkoušet u tabule. A ještě víc mě dráždí, když někdo další takové postupy obhájí s tím, že děti mají poznat, co je to drill, a ne si „jen tak povídat“.

Takže se na to pojďme podívat tak, jak to mám nejraději – trochu odborně, trochu punkově a s použitím sociálních sítí.

Všechny země s rigidními vzdělávacími (často velebenými) systémy, typicky Japonsko, ale i jiné, se vyznačují tím, že absolventi jejich škol mluví mizerně anglicky. To vím z první ruky, protože jsem z Českého Krumlova. A také vím, že je to způsobeno metodou výuky.

Ve spoustě asijských zemí ve výuce upřednostňují tradiční gramaticko-překladatelskou metodu, která je postavena na tom, že nejdříve se naučíte gramatiku, pak se našprtáte slovíčka a nakonec překládáte věty podle toho, co jste se naučili. Prostě „přelož větu“, „doplň předložky“, „urči čas“. Na první pohled si řeknete, to je výborné, rozkouskujeme něco tak komplexního a neuchopitelného jako jazyk na srozumitelné kousky, do srozumitelné struktury, tu dětem vyložíme a pak budeme snadno ověřovat, jestli použili správná slovíčka a aplikovali správná pravidla. Máš to dobře, máš to špatně! 90 % bodů – prospěl na výbornou, méně než 50 % – neprospěl. Víme, kdo umí, víme, kdo neumí.

Takže jsme zase u staré známé eliminace chybovosti, na které stojí všechny zastaralé systémy výuky, protože přece dokonalost je cíl. Vzdělaný člověk má úroveň, škola není holubník, titul nemůžeme dát každému. Naštěstí ale máme dnes nástroj, který na směšnou nesmyslnost tohoto způsobu přemýšlení poukáže o něco pregnanterněji než dříve. Žijeme totiž v úžasném bodě v čase, kdy na trh s video obsahem vstoupily AI generátory titulků, které přepíší vše, co lidé říkají. Převědou na text naprosto dokonale cokoliv, co člověk řekne, nicméně neumí ještě automaticky opravovat. A protože většina lidských editorů na to kašle, nasadí AI a titulky nijak redaktorsky neupravuje, vidíme poprvé v historii skutečně chytré i jazykově zdatné lidi formulovat myšlenky v přímém přenosu. Okamžitě je také vidíme přepsané a můžeme se kochat.

Jak ti lidé najednou zní hloupě!

„Takže víte, ty systémy staré nejsou úplně, eh, efektivní, jo? Jsou tu, protože jsme prostě dřív nic jiného jakože neměli, ale to dnes těm dětem dlužíme, to něco fakt už prostě jinýho.“



Na sítích se kolem tohoto jevu kumuluje hodně kritiky, ale realita je taková, že nikdo, opravdu nikdo, kromě dennodenně školených moderátorů těch nejexkluzivnějších pořadů na těch nejexkluzivnějších televizích není schopen mluvit tak, aby jeho mluvený projev skutečně v ten moment, kdy formuluje myšlenku, splňoval nároky kvality jazyka, které je špatná učitelka schopná požadovat klidně už od nebohého třetáka v běžné týdenní písemce.

Ale zpět k angličtině. Takže máme Japonce, kteří teoreticky znají každé pravidlo anglické gramatiky, každé sebesložitější slovíčko, ale paralyzovaní strachem z chyby a z toho, že někoho urazí svou nedokonalostí, raději neřeknou nic. A spousta Čechů střední a starší generace to má stejně, protože se učili stejnou metodou.

Ještě štěstí, že alespoň některé české děti se už na dobrých školách angličtinu učí metodou komunikativní, zaměřenou správně na cíl, tedy na používání jazyka v reálných situacích. Nehledě na to, že některé mluví lépe než učitel, protože koukají na Netflix a paří RPGčka s hráči z celého světa.

Takže co z toho plyne a jak souvisí výuka angličtiny s tím, že někdo se na internetu neumí česky vyjádřit?

Jako moderní vzdělavatel bych byla fakt ráda, kdyby lidi přestali řešit chybovost ostatních. Domnělou i objektivní, to je vlastně jedno. Moderní technologie i dlouholetá zkušenost nám opakovaně ukazují, že snaha o dokonalost je akorát brzda. Japonci a starší generace Čechů ze sebe doteď nevymáčkne cokoliv víc než „How are you?“, přesto stále vidíme snahu peskovat malé děti za to, že někde zapomněli háček nad e. Vzdělání odborníci mluví v televizi jako hotentoti a jenom protože to vidíme napsané, tak se tomu díváme a nadáváme na úpadek vzdělanosti, civilizace, dokonce lidstva. Skutečnost je přitom taková, že lidi se vždycky vyjadřovali nedokonale. Vždycky formulovali myšlenky chaoticky. Jazyky se vždycky měnily a transformovaly a pokřivovaly podle aktuálních potřeb. Protože jazyk je, jako mnoho věcí, které se učí ve škole, jenom nástroj. Prostředek, ne cíl.

Cíl je vždycky a za všech okolností hezký život. Nenechte si ho zkazit a hlavně ho, proboha vás prosím, nekažte dětem.

Štěpánka

Teoretické okénko:

METODA GRAMATICKO-PŘEKLADATELSKÁ

PRIORITY

Gramatická správnost a široká slovní zásoba

Žák je motivován, aby studoval gramatické systémy a uložil do paměti daná slovíčka a fráze

PRIORITY V HODNOCENÍ

Gramatická správnost, znalost slovíček, pojmů a frází

Hodnotí se systémem správně/chybně

VÝHODA

Vybraní žáci, kteří ovládnou všechna pravidla dokonale a zároveň sami od sebe nemají žádné mentální bloky a věří si, mluví jako knihy

NEŽÁDOUCÍ ÚČINKY

Většina žáků se reálně nedomluví, bojí se projevit, i když má objektivně dobré znalosti, dlouhé roky a někdy celoživotně bojuje s mentálními bloky

METODA KOMUNIKATIVNÍ

PRIORITY

Komunikace, porozumění, sdělení

Žák je motivován, aby vyjádřil, co potřebuje, ústně nebo písemně, nacvičují se konkrétní situace

PRIORITY V HODNOCENÍ

Srozumitelnost projevu, schopnost porozumění

Hodnotí se celková úroveň projevu

VÝHODA

Všichni se nějak domluví

NEŽÁDOUCÍ ÚČINKY

Většina žáků mluví nedokonale jako většina lidí v jakémkoliv jazyce